

ANA JIMÉNEZ

la criatura de Frankenstein és el nostre món. Fills de la voluntat de perpetuar-se de l'oligarquia franquista i de la violència que neix de dur les ideologies fins a l'extrem. Les dues referències a l'home collat i recosit que acaben sortint finalment fan referència a aquests dos pols: les bones famílies que volen ser immortals i els primers morts d'ETA.

Frankensteins a banda, *Els ulls dels homes mentiders* és una bona crònica dels anys seixanta, amb un desenvolupament semblant al d'una novel·la anterior, *Dies meravellosos* (1996). Un heroi tímid, que es malfia dels comunistes i que es veu ell mateix com el traïdor Lord Jim. Un ambient de descobertes literàries i cinematogràfiques. El teatre obrer, amb el grup d'Àngel Carmona i la companyia la Pipironda. Com que la història té un peu aquí i un altre a París, una espartenya al 1965 i una altra al 1969, també hi surt el grup d'artistes conceptuals, encapçalats per Jaume Xifra, amb Rabascall, Benet Rossell,

El protagonista és un heroi tímid, que es malfia dels comunistes i que es veu ell mateix com el traïdor Lord Jim

Miralda i Muntades fent petits papers agrats per al lector. Té vida, això.

Els ulls dels homes mentiders és una germanet del llibre que Jordi Coca va publicar el 2016: *Califòrnia*. Berkeley, Barcelona, París: un retrat del daltabaix de les utopies. Del fracàs dels seixanta, el desori dels setanta, al possibilisme dels vuitanta. Ai els homes de la transició, Prometeus mal encadenats, que s'enamoren de

Biografia La dura experiència de postguerra de la vídua del president Companys, Carme Ballester, per l'historiador Oriol Dueñas: una dona atrevida i amb molt caràcter que va acabar exiliada i sumida en la pobresa

Sobreviure

JORDI AMAT

"Moralment i físicament estic molt acabada. El meu nebot m'ha enviat poc per anar menjant. Fa dies que sols menjo que llet en pols i biscotes. Tot m'és igual". Carme Ballester -vídua de Lluís Companys- és pobra i està malalta, té 70 anys, en fa trenta que viu sola a França i escriu un altre SOS a Josep Tarradellas. Ningú ha estat tan lleial amb ella com el president exiliat. Durant lustres, com documenta aquesta biografia, ha fet els possibles per ajudar-la. A ella i al fill malalt de Companys. Quan li han tirat en cara, Tarradellas respon irat. Per exemple, quan hi ha un malentès amb Maria Companys, filla del president afusellat. "L'estada a la clínica del vostre germà durant tots aquests anys ha estat prop de cinc milions de francs. Hi he estat solament jo el que s'ha preocupat i ha sofert tota classe

d'humiliacions per tal d'aconseguir sigui d'organismes i persones no catalanes que el vostre germà res li faltés". Després de la mort d'en Lluïset, malgrat les discrepàncies que sovint tenia amb ella, Tarradellas seguirà donant suport a Ballester.

No és una història feliç la que va viure aquesta dona nascuda el 1898, òrfena i disposada a trencar estereotips durant la seva primera maduresa. Tampoc era gens fàcil de reconstruir. L'historiador Oriol Dueñas, amb poques fonts pels primers 40 anys (la més important, les memòries del doctor Broggi) i sovint inflant el relat a còpia de context, ho aconsegueix amb voluntarisme, estirant tots els fils i fugint del sensacionalisme.

Es veritat que des de molt aviat van córrer enraonies sobre les relacions que mantenia Ballester -"la Pompadour", li deien, res que

no li passés a Mercè Rodoreda-, però tenia un caràcter prou extravertit i era prou atrevida com per tirar-se els rumors a l'esquena. Descobrim així una dona paradigmàtica d'un temps, els anys republicans, que va possibilitar la politització i alliberament de costums femenins. Activa al casal de l'Eixample d'Estat Català, propagandista de la bona nova del republicanisme feminista, es va separar del seu marit, es va amistançar amb el *Capità Collons* Miquel Badià i des de mitjan 1934 era parella del president Companys. Serà qui més companyia li farà després dels Fets d'Octubre. Quan tots dos aconseguiren el divorci, ja en plena guerra, es casaren. No van tenir fills. El temps de plenitud es fon.

No és fins a la detenció de Companys per part dels agents nazis, de la qual ella en va ser testimoni, que el personatge adquireix po-

Activa al casal de l'Eixample d'Estat Català i propagandista del republicanisme feminista

tència narrativa: la potència de la lluita solitària per sobreviure mentre feia costat al fill malalt de Companys que anava de sanatori en sanatori i que moriria el 1956. Exili i pobresa. Aquesta seria la seva història. Deutes que costen de pagar, canvis de domicili, feines per una modista d'alta costura i assistència a alguns actes, tampoc gaires, on es mantenia viva la comunitat catalana exiliada i el record del seu marit. I sempre les angoixes econòmiques fins que el 1970, gràcies a les gestions de Josep Maria Batista i Roca, va ser reconeguda com a víctima del nazisme i podria rebre un subsidi estable.

Per a la història, entre les seves notes, Tarradellas n'havia deixat un judici contundent. "Més que mai està plenament convinguda que és la personalitat política més important del país. Sobre això no hi tinc res a dir, doncs, sempre ha estat una mica loca quan parla dels seus coneixements o de la seva influència política". Va morir el 1972. |

